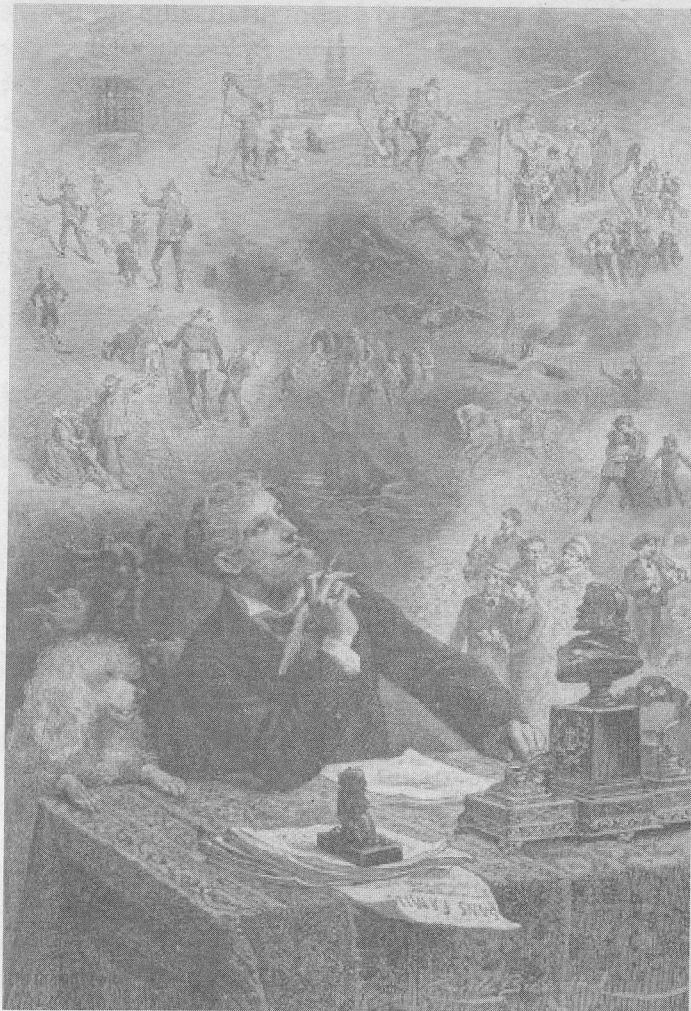

Hector Malot

SINGUR PE LUME

Ilustrații de E. Bayard

REGIS

Editura REGIS
www.edituraregis.ro
Tel./Fax: 021.222.26.16; 0744.75.65.86

CAPITOLUL I ÎN SAT

Sunt copil găsit.

Am crezut însă, până la opt ani, că aveam și eu ca toți ceilalți copii o mamă, căci de câte ori plângeam o femeie mă strângea aşa de bland în brațe, legănându-mă, încât lacrimile mi se opreau. Nu mă culcam niciodată fără sărutările acelei femei, iar

când vântul iernii lipea zăpada pe geamurile albite, îmi lua picioarele între mâini și mi le încălzea, cântându-mi un cântec pe care și acum îl țin minte. Când păzeam vaca de-a lungul drumurilor sau prin buruieni și mă prindea câte o furtună, venea în fugă să mă întâmpine și mă adăpostea sub fusta ei largă în care îmi învelea capul și umerii.

De câte ori mă certam cu câte un copil, mă punea să-i istorisesc necazul și mai mereu găsea cuvinte blânde prin care să mă mângâie sau să-mi dea dreptate. Prin toate acestea și prin multe altele încă, prin felul cum îmi vorbea, prin chipul în care se uita la mine, prin dezmembrările și prin blândețea dojenilor ei, mă facea să cred că mi-e mamă.

Și iată cum am aflat că nu îmi era decât doică.

Satul meu, sau mai bine spus satul în care am fost crescut și mi-am petrecut copilăria - căci nu am avut sat natal, nici loc de naștere, nici tată și mamă - se numește Chavanon și este unul dintre cele mai sărace din regiune. Această săracie nu se datorează nepăsării sau lenevierii locuitorilor, ci așezării lui într-un loc nerodnic. Pământul nu poate fi săpat prea adânc și pentru a da recolte bune i-ar trebui îngrășăminte, care nu se găsesc pe acolo. De aceea nu te întâlnești, sau cel puțin nu te întâlneai în vremea despre care vorbesc decât cu puține câmpii muncite, căci mai pretutindeni sunt nesfârșite întinderi pline

de buruieni și de neghină. Unde se termină buruienile începe nisipul, pe a cărui creastă vânturile prea reci pipernicesc bietele tufișuri ce își arată, pe ici pe colo, crengile răscuite și scuturate.

Ca să găsești pomi frumoși trebuie să cobori în adâncimea văilor, pe malul râurilor, unde cresc castani uriași și stejari voinici, într-una dintre aceste văi, pe malul unui pârâu care-și varsă apa într-unul dintre afluenți Loirei, e zidită casa în care mi-am petrecut primii ani ai vieții.

Până la opt ani nu văzusem niciun bărbat prin casă deși mama nu era văduvă, dar bărbatul său care era pietrar, ca mulți alți lucrători din partea locului, lucra în Paris și nu mai dăduse pe acasă de la vârsta la care nu puteam vedea și înțelege ce era în jurul meu. Din când în când primeam vești de la el prin câte unul dintre tovarășii lui care se întorcea în sat.

—Maică Berberin, îți-e bine bărbatul. M-a însărcinat să-ți spun că munca merge și să-ți dau banii ăstia; ia numără-i!

Asta era tot, iar ea se mulțumea cu vestea că bărbatul său e bine, că munca merge și că-și câștigă traiul.

Faptul că stătea atât de mult la Paris nu însemna că era certat cu nevasta sa. Neînțelegările n-aveau niciun amestec în lipsa lui. Stătea acolo fiindcă nu putea să lipsească deloc de la muncă. Avea să se întoarcă la bătrânețe lângă baba lui și s-o ferească atunci cu banii strânși de greutatea vremurilor la care vârsta le va lua puterile.

Intr-o zi de noiembrie, pe când se însera, un om pe care nu-l cunoșteam s-a oprit în fața porții noastre. Eram în pragul casei și spărgeam niște lemne. Fără să deschidă poarta, dar ridicând capul pe deasupra ei și uitându-se la mine, m-a întrebat dacă acolo stă Maica Barberin.

I-am spus că da și l-am poftit să intre.

A împins poarta, care scârțăia din tătâni, și cu pași domoli s-a apropiat de casă. N-am văzut de când sunt așa om plin de noroi!... Pete mari, unele încă umede, altele uscate îl acopereau de sus până jos și pricepeai, văzându-l, cât de mult a umblat prin mocirle.

Zgomotul vorbelor noastre a făcut-o atentă pe bătrâna Barberin și când omul a intrat în casă, s-a pomenit cu ea drept în față.

—Aduc vești din Paris, a zis el.

Patru cuvinte simple care-mi izbiseră adeseori urechile, dar tonul pe care erau rostită nu semăna deloc cu cel pe care se spunea de obicei: „bărbatul îți-e sănătos și munca merge bine”.

—Doamne! a strigat bătrâna, împreunându-și mâinile. I s-a întâmplat ceva lui Jerome?...

—Da, i s-a întâmplat, dar nu te îngrijora căci este doar rănit; n-a murit. Poate să rămână schilod. Deocamdată e la spital. I-am fost vecin de pat și, fiindcă mă întorc acasă, mi-a cerut să trec pe la dumneata și să te anunț. Nu pot să mai zăbovesc căci mai am de mers încă trei leghe, și noaptea vine repede.

Însă bătrâna, care voia să afle mai multe, l-a rugat să rămână la masă. Drumurile erau foarte rele și se vorbea despre lupi, iviți din pădure. I-a propus să plece a doua zi. Drumetul, uscându-și pantalonii care se scorajeau sub stratul de noroi întărit, bombănea mereu: „eu n-am așa noroc!” cu o măhnire sinceră, care arăta că el s-ar fi schilodit de bunăvoie ca să poată rămâne cu o pensie.

—I-am spus, a adăugat el la încheierea istorisirii, că ar fi bine să-i deschidă proces antreprenorului.

—Ehe! Procesele costă scump.

—Da, dar când le câștigi...

Bătrâna ar fi vrut să plece la Paris, dar era problematic să pornească la un drum așa de lung și costisitor. A doua zi ne-am dus în sat să ne sfătuim cu preotul, care n-a vrut să-l lase până nu va ști mai întâi dacă drumul acesta i-ar fi de vreun folos bărbatului. Așa că i-a scris duhovnicului de la spitalul în care intrase Barberin, și peste câteva zile a primit un răspuns prin care i se spunea că bătrâna nu trebuia să plece, ci să-i trimítă o anumă sumă de bani, fiindcă avea de gând să deschidă proces antreprenorului la care fusese accidentat.

S-au scurs zile și săptămâni cu astfel de scrisori, care toate cereau bani. În ultima, mai stăruitoare decât celelalte, îi spunea că dacă nu mai are altă soluție, să vândă vaca. Numai cei care au trăit la țară știu cât necaz și durere se află în aceste cuvinte: „să vinzi vaca”.

Pentru naturaliști, vaca e un animal rumegător; pentru călători e un dobitoc foarte nimerit într-un peisaj, mai ales când

își ridică din iarba botul umed de rouă; pentru orășeni e un izvor de cafea cu lapte și de brânză **cu smântână**; pentru țăran însă ea reprezintă mult mai mult. Oricât de sărac ar fi și oricărți copii ar avea, țăranul e sigur că nu va răbda de foame atâtă timp cât va avea o vacă în staul. Cu o funie, sau numai cu un ștreang legat de coarne, un copil o plimbă de-a lungul drumurilor ierboase, pe unde pășunea nu e a nimănui, și seara toată familia are unt pe pâine și lapte în care să-și înmoia cartofii. Tatăl, mama și copiii, fie mari, fie mici, toti trăiesc de pe urma vacii.

Eu și bătrâna mea doică trăiam destul de bine de pe urma ei. Carne nu mâncăm aproape deloc. Pe lângă faptul că ne hrănea ne era și prietenă, căci nu trebuie să ne închipuim că vaca e un patruped fără pic de minte; dimpotrivă, e un animal foarte deștept și plin de însușiri morale, cu atât mai dezvoltate cu cât i le cultivi prin creștere. Noi o mângâiam pe a noastră, îi vorbeam, iar ea ne înțelegea și cu ochii ei mari și blânzi știa să ne dea de înțeles ce vroia sau ce simtea.

Pe scurt, o iubeam și ne iubea.

A trebuit totuși să ne despărțim de ea, căci numai vânzând vaca îl puteam ajuta pe Barberin. A venit un negustor și, după ce a cercetat-o bine pe Roussette, căci aşa o chema pe vaca noastră, după ce a pipăit-o îndelungând cu nemulțumire din cap, după ce a spus de zeci de ori că nu-i convine deloc, că e vacă de oameni săraci pe care nu va putea s-o revândă nimănui fiindcă nu are destul lapte și dă unt prost, a încheiat zicând că ar lua-o, dar numai de inimă bună și ca să-i facă un bine bătrânei, fiindcă o știa femeie de ispravă.

Biata Roussette, ca și cum ar fi înțeles ce se petrece, nu vroia să iasă din staul și începuse a mugi.

—Du-te după ea și gonește-o, mi-a zis negustorul, întinzându-mi biciul pe care-l purta după gât.

—Nu trebuie să te portă așa cu ea! a răspuns bătrâna.

Și luând vaca de ștreang, i-a vorbit binișor:

—Haide, frumoaso!... Haide!...

Roussette nu s-a mai împotravit. Când a ajuns în drum, negustorul a legat-o în spatele trăsurii și vaca a trebuit să meargă după cal.

Noi ne-am întors în casă, și mult timp i-am auzit mugetele.

Ne-am luat adio de la lapte și unt! Dimineața, pâine; seara, cartofi cu sare.

Am intrat în post foarte curând după vânzarea vacii. Cu un an înainte, la lăsata secului, bătrâna mă răsfățase cu o placintă și cu clătite, care mi-au plăcut atât de mult încât ea nu mai putea de bucurie. Dar atunci o aveam pe Roussette, care ne dădea lapte cu care să frământăm coca și unt pentru prăjit. „S-a dus Roussette, s-a dus și lăsata secului!” Așa mi-am zis eu, întristat.

Dar bătrâna tot mi-a făcut o placere. Deși nu avea obiceul de a cere prin vecini, împrumutase de la cineva o ceașcă de lapte și o bucată de unt. Când m-am întors la amiază, am găsit-o turnând faină într-o cratiță de pământ.

—A! Uite faină!... am zis eu, apropiindu-mă.

—Da, mi-a răspuns ea, zâmbind; e faină, mititelule, faină bună de grâu. Uite ce frumos miroase!...

Nu am îndrăznit să întreb ce vroia să facă ea cu faina aceea, ca să nu îi stric surpriza. Nu voi am să arăt nici că știu că e lăsata secului, ca să n-o amarase pe bătrânană.

—Ce se face din faină? m-a întrebat ea, uitându-se la mine.

—Pâine.

—Și mai ce?

—Nu știu.

—Ba știi; dar fiindcă ești băiat cuminte, nu îndrăznești să spui. Știi că azi intrăm în post, ziua plăcintei și a clătitelor; dar fiindcă mai știi că n-avem nici lapte nici unt, nu-ți vine să vorbești. Așa e?

—Da!...

—Am ghicit toate acestea, dar află că am potrivit lucrurile în așa fel încât să nu rabzi. Ia uită-te-n copiae.

Ridicând capacul am zărit lapte, unt, ouă și trei mere.

—Dă-mi ouăle, mi-a zis ea; și în timp ce am să le sparg, tu curăță meroile.

Le-am tăiat în felii, după cum mi-a zis, iar ea a spart ouăle în faină și s-a pus să le bată la un loc, turnând deasupra, din când în când, căte o linguriță de lapte. Când s-a subțiat aluatul și a pus cratița în cenușa caldă a vatrei, să se dospească, și nu ne-a mai rămas decât să așteptăm seara, căci atunci se mâncau clătitetele și placintă.

CAPITOLUL II TATĂL VITREG

M-am apropiat să-l îmbrățișez și eu, dar m-a oprit cu vârful bățului.

—Cine e ăsta?... Tu mi-ai spus...

—Ți-am spus, da... dar nu e adevărat, fiindcă...

—Aa! Nu e adevărat?

A făcut cătiva pași spre mine cu bățul ridicat, iar eu m-am dat fără să vreau înapoi. Ce făcusem oare? Cu ce eram vinovat? De ce mă primea astfel, când eu mă duceam să-l

îmbrățișez? N-am avut vreme să lămuresc aceste întrebări care se îngăduiau în mintea mea tulburată.

—Cum văd eu, vă pregătiți de lăsatul secului. Tocmai bine, că mi-e o foame strănică!... Ce ai de mâncare?

—Făceam clătite.

—Văd. Dar n-o să-i dai numai clătite unui om care a bătut zece leghe.

—Vezi că... n-am nimic... nu te aşteptam.

—Cum nimic? N-ai nimic de mâncare?

Și s-a uitat împrejur.

—Uite niște unt.

Apoi a ridicat ochii în tavan, spre locul unde altă dată atârnăram slănină; dar cuiul era gol de mult, iar de grindă nu atârnau acum decât câteva funii de ceapă și de usturoi.

—Uite și niște ceapă, a zis el, dând jos cu bățul o funie. Patru-cinci cepe și o bucată de unt, ne-ajung pentru o ciorbă. Dă-le încolo de clătite și prăjește ceapa în tingire.

Nu-mi venea să cred. Cum! Să ia clătitele din tingire?... Dar bătrâna nu a răspuns nimic. Din contră, s-a grăbit să facă ce-i ceruse bărbatul, pe când el se aşezase pe un scaunel, lângă vatră.

Trebuie să mărturisesc că ziua mi s-a părut lungă și că m-am dus de mai multe ori să ridic cârpa care acoperea crăita. ~~Bes~~ O să răcești aluatul, îmi zicea bătrâna, și n-o să se dospească bine.

Dar s-a dospit strănic, și peici și pe colo se vedeaum flături, ca niște bășici care crăpau. Coca mirosea plăcută ouă și la lapte. Bătrâna mi-a spus:

—Sparge niște lemne! Ne trebuie jăratic fără fum.

Am spart câteva și am aprins focul.

—Pune lemne mai multe în foc! mi-a zis ea.

Nu a fost nevoie să-mi spună de două ori vorbele acestea, pe care le așteptam cu neastămpăr. Peste două minute o flacără mare se ridică din vatră, umplând bucătăria cu lumina ei jucăușă. Bătrâna a desprins dintr-un cui tigaia de prăjit și a pus-o pe flacără.

—Dă-mi untul.

A luat pe vârful cuțitului o bucătică de unt cât o nucă și a pus-o în tigaie, unde s-a topit sfârâind. Ah! Ce miros plăcut ne gădila nările, mai ales că de mult nu-l mai simțisem!... Iar sfârâitul untului era cel mai frumos cântec.

Deodată mi s-a părut că aud niște pași în curte. Cine se putea să ne deranjeze așa târziu? Vreo vecină poate, ca să ne ceară foc. Nu m-am mai gândit la această căci bătrâna, care scufundase lingura în crăita, mutase în tingire o pată mare de coca albă, și asta mă interesa mult mai mult.

Cineva a bătut cu un băț în ușă, apoi a deschis-o.

—Cine e? a întrebat bătrâna fără să se întoarcă.

Intrase un om, și la lumina flăcării care-i cădea drept în față am băgat de seamă că era îmbrăcat într-o bluză albă și avea un baston gros în mână.

—Dar ce faceți? O mică petrecere? Să vă fie de bine! a început el, aspru.

—Doamne! a strigat bătrâna, lăsând repede tingirea. Tu ești, Jerome?

Apoi, luându-mă de mână, m-a împins spre omul care se oprișe-n prag.

—E tatăl tău!...

Eu nu îndrăzneam să mă mișc din locul unde mă retrăsesem când a ridicat bastonul și îl priveam. Avea vreo cincizeci de ani, cu un chip aspru și privirea încruntată. Capul și-l ținea înclinat pe umărul drept din cauza rănii avute și beteșugul acesta îi dădea o infâțișare și mai neplăcută.

Bătrâna a pus tigaia pe foc.

— Da' ce! Cu bucătăcaia de unt vrei să faci ciorba? și luând el singur farfuria pe care era until, a trântit în tigaie toată bucata.

Nu mai rămânea niciun pic pentru clătite, în orice altă imprejurare m-ar fi mișcat această catastrofă. Acum însă nu mă mai gândeam nici la clătite, nici la plăcintă; gândul care-mi stăpânea mintea era că omul acela, atât de aspru, mi-era tată.

— Tatăl meu! îmi ziceam întruna, fără să vreau.

Nu mă întrebăsem niciodată lămurit ce înseamnă un tată, și nedeslușit, instinctiv, credeam că tatăl e o mamă cu glas mai gros, dar uitându-mă acum la cel care-mi căzuse din cer, mă simțeam prins de un fior dureros. Voisem să îl îmbrățișez și mă gonise cu bățul. De ce oare? Bătrâna nu mă gonea niciodată când mă duceam s-o sărut, ba încă mă lua în brațe și mă strângea.

— Decât să stai așa de parcă ai fi înțepenit, mai bine pune farfuriile pe masă, mi-a zis el.

M-am grăbit să-l ascult. Ciorba era gata și după ce bătrâna a turnat-o în farfurii, el s-a pus la masă și a început să mănânce. Din când în când se oprea și se uita la mine. Eram așa de tulburat că nu puteam mâncă, și mă uitam și eu la el, dar pe furios, lăsând ochii în jos când se întâlneau cu ai lui.

— Așa de puțin mânâncă totdeauna? a întrebat el deodată, întinzând lingura spre mine.

— Ba nu! Mânâncă bine.

— Atunci ce are? Parcă nu i-ar fi foame deloc...

Negreștit că nu aveam poftă de vorbă, și nici bătrâna nu era pornită spre taifas. Umbla de colo până colo, împrejurul mesei, având grija să-și slujească bărbatul.

— Nu ți-e foame? m-a întrebat el.

— Nu.

— Atunci du-te de te culcă, și vezi să adormi iute că de nu, mă supăr.

Bătrâna mi-a aruncat o privire care mă îndemna să ascult, dar sfatul acesta era de prisos, căci nu aveam de gând să mă răzvrătesc.

La fel ca în multe alte case țărănești, bucătăria era în același timp și odaie de culcare. Lângă vatră se afla tot ce ne trebuia pentru mâncare: masa, copaia și dulapul, într-un colț era patul bătrânei iar în celălalt al meu, ca un fel de laviță cu perdele de pânză roșie.

M-am grăbit să mă schimb și să mă culc, dar nu puteam să adorm. Nu adoarme cineva la comandă; doarme fiindcă îi e somn și nu are griji. Mie nici somn nu îmi era și nici liniștit nu eram, dimpotrivă.

Cum de era omul acela tatăl meu? și de ce se purta așa aspru? Cu nasul lipit de perete încercam să-mi gonesc gândurile și să adorm, cum îmi poruncise, dar mi-era peste putință. Nu venea somnul, eram mai treaz ca ziua. După ceva timp, nu-mi dau bine seama cât, l-am auzit apropiindu-se de patul meu. După pașii rare, greoi și târâiti, mi-am dat seama că nu e bătrâna. Respirația lui mi-a atins părul.

— Dormi? m-a întrebat un glas înăbușit.

Nu eram nebun să răspund, căci cuvintele „mă supăr” îmi răsunau în ureche.

— Doarme, a șoptit bătrâna. Așa e totdeauna: cum se culcă, adoarme. Poți vorbi fără frică.

Bineînteles că ar fi trebuit să le spun că nu dorm, dar n-am îndrăznit. Mi se spusese să dorm și nu vroiam să cred că nesocotesc porunca.

— Cum stai cu procesul? a întrebat bătrâna.

— L-am pierdut!... Judecătorii au spus că era vina mea, fiindcă stăteam sub schele și că antreprenorul nu-mi datorează nimic.

Și spunând aceasta, a dat un pumn în masă și s-a pus să injure cum îi venea la gură.

— Am pierdut și procesul, am pierdut și banii, pe deasupra am rămas și schilod! Dar asta e! și, parcă nu mi-ar fi fost destul, când intru aici dau de-un copil!... Ia să faci bine să-mi spui de ce n-ai făcut cum ți-am spus!...

— Fiindcă n-am putut.

— Nu l-ai putut duce la copiii găsiți?

— Nu poate părăsi cineva un copil pe care l-a hrănit la sănătate și iubește.

— Nu era copilul tău.

— Aș fi vrut să te-ascult, dar s-a întâmplat că s-a îmbolnăvit.

— S-a îmbolnăvit?

— Da. Nu era nimerit să-l duc acolo, fiindcă ar fi murit.

— Și de ce nu l-ai dus când s-a vindecat?

— Nu s-a vindecat curând. După prima boală a venit alta: tușea, săracul, de ți se rupea inima. Așa a murit bietul Nicolas al nostru! Și mi se părea că dacă l-aș duce și pe asta în oraș ar muri și el.

— Dar pe urmă?

— Fiindcă trecuse deja multă vreme și așteptasem atât, mai puteam să aștept puțin.

— Dar ce vârstă are acum?

— Opt ani.

— Ei! O să se ducă acum, la opt ani, unde trebuie să se ducă atunci, și n-are decât să nu-i placă!...

— Nu, Jerome! Să nu faci asta!...

— Și de ce nu? Crezi că-l putem ține aşa, întruna?

A urmat o pauză. Nu mai puteam nici să respir, căci emoția mă strângea de gât gata să mă înăbușe.

Pe urmă, bătrâna a urmat:

— Cum te-a schimbat Parisul! Înainte nu vorbeai aşa!

— Poate. Dar ce știu bine e că dacă m-a schimbat Parisul, m-a și schilodit. Cum o să pot să vă întrețin? Bani nu mai avem. Vaca am vândut-o. Putem noi, când n'avem ce mâncă, să hrănim și un copil care nu e al nostru?

— E-al meu.

— Ba nici al tău! Nu e copil de țăran. Mă uitam la el când mâncăm. E slab, plăpând, cu brațele și picioarele subțiri.

— E cel mai frumos copil din sat.

— De frumos, nu zic. Dar de zdravăn, e ca o cărpă!... Și la muncă nu e bun cu umerii și aia înguști. Asta e copil de oraș n'avem ce face cu el aici.

— E foarte cuminte, deștept ca o pisică și are și inimă bună. O să lucreze pentru noi.

— Poate vrei să spui că o să lucrăm noi pentru el, dar eu nu mai pot.

— Dar dacă îl vor cere părinții, ce-ai să le spui?

— Ce părinți! Are părinți? Dacă ar fi avut l-ar fi căutat în lăstria opt ani. Ar fi avut timp destul să-l găsească. Nu te mai gândi la asta. Prost am fost când am crezut că are, că vor veni să-l ia și că ne vor plăti osteneala de a-l fi crescut! Nătâng și dobitoc am fost! Dacă era înfășat în scutece scumpe și brodate, asta nu însemna că părinții aveau să-l caute. Poate că între timp au și murit.

— Dar dacă nu? Dacă vin într-o zi să-l ceară? Fiindcă, nu știu de ce, dar presimt că vor veni.

— Încăpătanată mai este, ca toate muierile!

— Bine, dar dacă vin?

— Atunci îi trimitem la orfelinat. Dar să lăsăm vorba. M-am plăcuit. Mâine îl duc la notar, iar astă seară mă duc să-l salut pe François. Mă întorc peste un ceas.

Ușa s-a deschis și a plecat. Atunci am început să o strig pe bătrâna.

— Ah! Mamă!...

Ea a dat fuga la patul meu.

— O să-l lași să mă ducă la orfelinat?

— Nu dragă Remi, nu!

Și m-a sărutat drăgătos, strângându-mă în brațe.

Dezmierdarea ei a făcut să-mi revină curajul și lacrimile mișcău oprit.

— Vasăzică, nu dormeai? m-a întrebat ea încet.

— Nu e vina mea.

— Nu te dojenesc. Și ai auzit deci ce-a zis Jerome!

— Da, că nu mi-ești mamă, dar nici el nu mi-e tată.

N-am rostit cuvintele acestea pe același ton, căci pe când eram de îndurerat că ea nu mi-e mamă, pe atât mă bucuram, mă mândream chiar să știu că el nu mi-e tată, pricinuind astfel în mine o contrazicere de sentimente care a făcut să-mi tremure vocea.

Dar bătrâna părea să nu fi băgat de seamă.

— Poate ar fi trebuit, mi-a zis ea, să-ți spun și tie adevărul; dar te socoteam copilul meu și nu-ți puteam spune, fără motiv,